

TILSYN PÅ REGNSKAPSOMRÅDET

Anne Merethe Bellamy

3. Juni 2010

3. juni 2010

Tilsyn på regnskapsområdet

- viktig ledd i sikring av kvaliteten på regnskaper

Regnskapskontroll

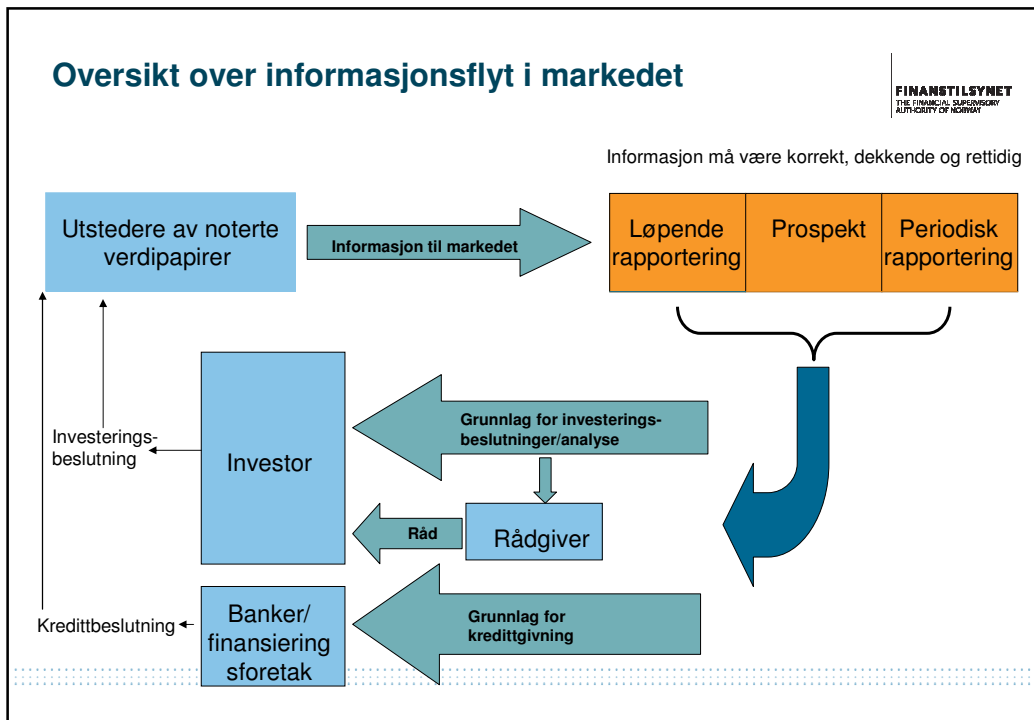
- Gjelder foretak notert på børs og autorisert markedsplass
- Delårsrapporter og årsrapporter

Tilsyn med regnskapsførere

- Regnskapsførere og –selskaper
- Gjelder regnskapsføringen i ca 300 000 virksomheter

Tilsyn med revisorer

- Revisorer som reviderer foretak av allmenn interesse
- Revisorer av øvrige revisjonspliktige
- Gjelder revisjonen av ca 230 000 virksomheter

Regnskapskontrollen

FINANSTILSYNET
THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Side 4

Regnskapskontrollen

- Gjelder delårs- og årsregnskaper noterte foretak
- Kontrollen bygger på standarder fra CESR
- Regnskaper hentes fra OAM + foretakene utarbeider egenoppgave med innsending via Altinn
- Utvalg basert på en risikomodell – fungerer bra
  - Forhold av betydning for investorer og markedet
  - Høye vesentlighetsgrenser
  - Når feil/problemer er identifisert: grundig gjennomgang

Side 5

Utvalgskriterier

- Forhold knyttet til virksomhetsstyringen (corporate governance)
- Særlige karakteristika knyttet til
  - Resultatposter
  - Markedsverdibaserte eiendeler
  - Immaterielle eiendeler
  - Kortsiktige forpliktelser og avsetninger
  - Egenkapital og andre forhold

6

Kontrollens gjennomføring

- Harmonisering innen EU
  - CESR database
  - European Enforcer Coordination Sessions
- Ekspertutvalget
  - Gir råd og uttalelser på enkeltsaker
  - møter 4-8 ganger pr år etter behov
- Skriftlig saksbehandling
- Ny St.prop inneholder styrking av FT's hjemler

Kontroll av offentliggjøring

- Absolutte frister for offentliggjøring av finansiell rapportering fra børsnoterte foretak (vphl §5-5 1. ledd og vphl §5-6 1. ledd)
  - "automatisk" overtredelsesgebyr ved alle forsinkelser (tilsv kursnoteringsavgift)
  - suspensjon
    - Konkret vurdering
    - Rettesnor: 2 mndr etter frist for årsregnskap
1 mnd etter frist for delårsregnskap
  - Børsen vurderer og igangsetter strykning

Finanstilsynets reaksjoner

- Gir uttrykk for vårt syn
- Pålegg om endring regnskapspraksis fremover
- Pålegg om å korrigere feil i neste rapportering, evt. gi noteopplysning (IAS 8)
- Pålegg om å gi offentlig tilleggsinformasjon ved melding til børsen
- Pålegg om å avlegge nytt regnskap
- Overtredelsesgebyr
- Suspensjon fra notering

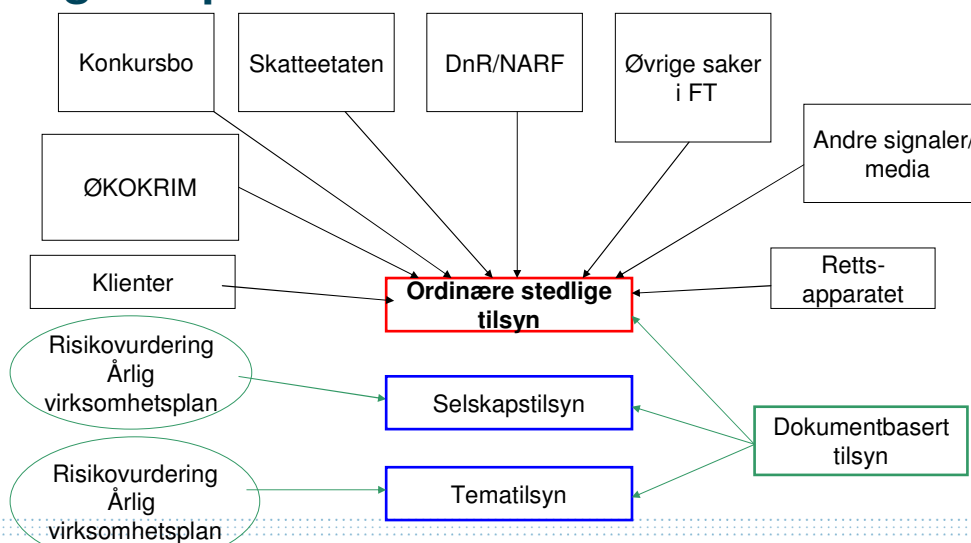
Noen av Finanstilsynets saker

Foretak	Saksforhold	STD	Ekp. Utv.	EECS, IFRIC
Wega Mining ASA	Kjøp av virksomhet eller eiendel	IFRS 3	j	ia
Blom ASA	Avvikling og segment	Flere	n	ia
GGs ASA	Transaksjoner mellom aksjonærer og foretakets ansatte	IFRS 2 og IAS 24	n	j
Obligasjonsforetaket	Nedskrivning av kredittrisiko samt meget tynn informasjon	RL	n	ia
24Seven Office ASA	Transaksjoner mellom nærstående mv	IAS 24 mv	ia	ia
Grieg Seafood ASA	Diverse tilleggsinformasjon	flere	n	n
Bank2	Verdsetting av obligasjoner	RI	N	ia

Noen av Finanstilsynets saker

Foretak	Saksforhold	STD	Ekp. Utv.	EECS, IFRIC
Teekay Petrojarl ASA	Beregning av resultat per aksje mv	IAS 33	n	j
Borgestad ASA	Diverse tilleggsinformasjon	flere	n	n
Storebrand ASA	Diverse tilleggsinformasjon	flere	n	n
Det Norske Oljeselskapet ASA	Diverse tilleggsinformasjon	flere	j	j
Navamedic ASA	Inntektsføring, prinsippnote	IAS 1, 18	j	j

Systemet for tilsyn med revisorer og regnskapsførere

Særlig om tilsynet med regnskapsførerbransjen

13

Regnskapsførerbransjen

- Utvikling mot en strukturell todeling:
  - 5 store aktører (oppkjøp og kjededannelser)
  - øvrige foretak tildels meget små
- Pr. 20.05.2010
  - Regnskapsførere 9.001
  - Regnskapsførerselskaper 2.704
- Utfører tjenester for godt over 300.000 bedrifter og virksomheter

Side 14

God regnskapsføringssett

- Fire standarder utarbeidet av NARF og Økonomiforbundet
  - GRFS 0 – Allment om regnskapsføringsoppdrag
    - Endelig standard fra 15.8.2006
  - GRFS 1 - Bokføring og årsoppgjør
    - Endelig standard fra 15.8.2006
  - GRFS 2 – Lønn
    - Foreløpig standard fra 15.8.2006
  - GRFS 3 - Fakturering
    - Foreløpig standard fra 15.8.2006

Tilsyn

- Stedlige og kontorbaserte tilsyn basert på innrapporteringer og Finanstilsynets egne risikovurderinger
- Dokumentbasert tilsyn annet hvert år – absolutt krav om innsending til Finanstilsynet
- Fokus på selskapets virksomhet
- Tematilsyn på særlige risikoområder

Stedlig tilsyn i 2009

- Gjennomført 51 stedlige tilsyn. De aller fleste av disse er basert på signal eller innrapporteringer.
- Førsteprioritet i forbindelse med utvelgelsen er innrapporteringene fra NARF. Deretter følger alvorlige innrapporteringer fra skatteetat og eventuelt politiet. I svært mange tilfelle er Finanstilsynets erfaring fra innrapporteringene fra skatteetaten at regnskapsfører (og ev. revisor) har hatt oppdraget for lenge, uten å ta konsekvensen av at oppdragsgiver ikke innretter sin virksomhet etter regelverket.
- Tilbakekall av autorisasjon i 2009:
  - Regnskapsførere 47
  - Regnskapsførerselskap 47

For regnskapsførerne kan 36 av tilbakekallene henføres til det dokumentbaserte tilsynet som ble gjennomført høsten 2008. Resterende er tilbakekall etter stedlig tilsyn.

For regnskapsførerselskapene skyldes 32 av tilbakekallene at de ikke oppfylte daglig leder kravet, mens 11 av tilbakekallene kan henføres til det dokumentbaserte tilsynet

Alvorlige funn - egne forhold

- Svarer ikke på henvendelser fra Finanstilsynet
- Gir uriktige opplysninger til Finanstilsynet
- Manglende etterutdanning
- Ikke økonomiske vederheftig
- Forsinket eller manglende levering av selvangivelse
- Forsinket eller manglende innsending av årsregnskapet til Regnskapsregisteret (gjelder også enkeltpersonforetak)
- Har ikke daglig leder som er autorisert regnskapsfører
- Andre uregelmessigheter i virksomheten

Alvorlige funn - dokumentasjon

Mangelfull eller rotete oppdragsdokumentasjon

- Manglende eller mangelfulle oppdragsavtaler
- Mangelfulle avstemminger
- Ikke dokumentert oppfølging av oppdragsgivers lovbrudd (mangelfull skriftlig rapportering)

Alvorlige funn - yrkesutøvelsen

- Manglende oppfølging av hvitvaskingsregelverket
- Manglende kvalitetskontroll av ikke autoriserte medarbeidere
- Ikke sagt opp oppdraget til tross for at oppdragsgiver gjentatte ganger bryter oppdragsavtalen, eller for øvrig ikke innretter seg etter regelverket

Eksempel 1 på vedtak om tilbakekall av autorisasjon som regnskapsfører i 2009

- Sentrale forhold som førte til tilbakekallsvedtak:
  - Flere mangler og svakheter i det selskapet vedkommende drev sin virksomhet i
  - Ingen dokumentasjon av kvalitetskontroll av uautoriserte medarbeideres arbeid til tross for at det ble benyttet innleide medarbeidere i virksomheten
  - På tre av fire kontrollerte oppdrag manglet all avstemmingsdokumentasjon. Heller ikke for det fjerde oppdrag forelå det en fullstendig oppdragsdokumentasjon
  - Hadde ikke iverksatt rutiner for å følge opp hvitvaskingsregelverket

Eksempel 2 på vedtak om tilbakekall av autorisasjon som regnskapsfører i 2009

- Sentrale forhold som førte til tilbakekallsvedtak:
  - En rekke mangler i det selskapet som vedkommende drev sin virksomhet i
  - Manglende etterutdanning
  - Manglende kvalitetskontroll av arbeid utført av ikke autoriserte medarbeidere
  - Mangelfulle avstemmingsrutiner og manglende oppdragsdokumentasjon
  - Hadde ikke satt i verk rutiner for å følge opp hvitvaskingsregelverket

Eksempel 3 på vedtak om tilbakekall av autorisasjon som regnskapsfører i 2009

- Sentrale forhold som førte til tilbakekallsvedtaket
  - Manglende etterutdanning
  - Gitt uriktige opplysninger til Finanstilsynet om etterutdanningen

Reaksjonsformer

- Finanstilsynets offentlige merknader
- Pålegg om tiltak/retting av forholdet
- Formell advarsel
- Tilbakekalling av godkjenning

Særlig om tilsyn med revisorer og revisjonsselskaper

25

Revisorer og revisjonsselskaper

- Strukturell todeling
  - Big 4 (ca. 52 % av markedet + de fleste børsnoterte foretak)
  - Stort antall mindre virksomheter som i hovedsak har SMB-segmentet
- Pr. 20.05.2010

– Statsautoriserte revisorer	2.900	
– Registrerte revisorer		3.182
– Revisjonsselskaper		817
- Ca 230.000 revisjonspliktige

Side 26

Tilsyn

- Alle revisorer skal kontrolleres hvert 6 år
- Alle revisorer med foretak av allmenn interesse skal kontrolleres hvert 3 år
- Samarbeid om kvalitetskontroll med DnR
- Må ellers opprettholde en tilfredsstillende tilsynsstandard for begge grupper

27

Foretak av allmenn interesse

- Noterte foretak i Norge
  - Norske
  - Fra andre EØS-land
  - Fra 3. land
- Norske foretak med primærnotering i andre EØS-land
- Banker og andre kredittinstitusjoner
- Forsikringsselskaper

- Norske foretak notert i 3. land

Side 28

Selskapstilsyn

- 26 revisjonsselskaper har foretak av allmenn interesse
- Disse 26 selskapene har 67% av markedet (revisjonsinntekter)
- Finanstilsynet gjennomfører tilsyn minimum hvert 3. år
- Tilsyn samordnes med utenlandske tilsynsmyndigheter der dette er nødvendig

Side 29

Selskapstilsyn

- Organisasjon, ledelse, kvalitetssikringssystem, retningslinjer og rutiner
- Kontroll av 1-3 oppdrag (børsnoterte selskaper)
  - 2006 – 2007: PwC
  - 2007 - 2009 : Ernst & Young
  - 2008 - 2009 : Deloitte
  - 2009 - 2010 : KPMG
  - 2010 : BDO og PwC foreløpig

Tematilsyn

- Generell revisjonsutførelse/metodikk 1997/98
- Revisjon av konsern 2001/2002
- Rådgivning til revisjonsklienter 2002/2003
- Revisjon av helseforetak 2004/2005
- Revisjon av bank 2006
- Revisjon av selskaper underlagt særlovgivning 2007
- Revisjon av stiftelser 2008
- Innholdet i oppdragsansvaret 2009
- Aksept og fortsettelsesvurdering (revisorskifter) 2010

Tematilsyn – revisjon av stiftelser

Totalrapport 12. mars 2009

•"6. Oppsummering

•Kredittilsynets inntrykk etter tematilsynet er at **de særlige forhold som revisor skal iaktta ved revisjonen av stiftelser ikke i nødvendig utstrekning er gjenspeilet** i de revisjonsoppdrag som ble kontrollert. For øvrig kan Kredittilsynet konstatere at revisjonen i hovedsak er gjennomført i samsvar med revisorloven, herunder god revisjonsskikk. Stiftelseslovens innvirkning på revisjonen er i for liten grad vurdert. Det ble også funnet mangler i forhold til stiftelseslovens særlige krav til revisors plikter. Det vises blant annet til kravet om at **gjenpart av nummererte brev fortløpende skal sendes til Stiftelsestilsynet.**"....

Tematilsyn revisjon av stiftelser forts...

- ...”Kredittilsynet finner også grunn til å **stille spørsmål ved om den standard revisjonsberetning** for stiftelser som er fastsatt av bransjen og som er benyttet av majoriteten av de kontrollerte revisoren, er tilstrekkelig sett i forhold til stiftelseslovens krav om at **revisor skal uttale seg om at forvaltningen av stiftelsen og utdelinger er foretatt i samsvar med lover, stiftelsens formål og vedtekter for øvrig**. Kredittilsynet vil ta spørsmålet opp med Revisorforeningen og Stiftelsestilsynet, og vil uansett ikke ha merknader til at den nevnte revisjonsberetningen er benyttet frem til og med revisjonen av årsregnskapene for 2008.”

Tematilsyn – innholdet i oppdragsansvaret

- Hovedinntrykket er bra, men
  - Tidspunktet for ansvarlig revisors involvering må dokumenteres bedre
  - Ansvarlig revisor kommer for sent inn. Involvering må skje i forbindelse med:
    - aksept- og fortsettelsesvurdering og før kontrolltester / substanshandlinger påbegynnes
    - sentrale deler av planleggingen
    - gjennomgang av særlige risikoer på et tidspunkt som ikke setter teamet i en pressituasjon
    - avslutning og før beretningen avgis

Erfaringer fra tilsyn – ”gjengangere”

- Fratreden som revisor – reglene må følges
- Manglende revisjonsbevis
  - For stor vekt på uttalelser/bekreftelser fra ledelsen
  - For svak revisjon av inntekter
- Nummererte brev må sendes
- Svakheter i vurderingen av fortsatt drift
- Svakheter ved dokumentasjon
- Om tilbakekall:
  - Vilkårene må være oppfylt og så selvstendig vurdering om tilbakekall skal skje

Tilbakekall av godkjenning - eks 1

- Revisjonen ikke planlagt i samsvar med god revisjonsskikk, herunder RS 315, RS 320 og RS 240, og på ett oppdrag ble planlegging utført etter at revisjonsberetning var signert
- Ikke dokumentasjon for å ha utført egne revisjonshandlinger (kunde fordr, salgsinntekter og leverandørgjeld)
- Flere poster fremsto som urevidert
- Det ble ikke sendt nummererte brev

Tilbakekall av godkjenning – eks 2

- Hovedproblem: gjentatte svakheter over tid, har ikke demonstrert evne/vilje til forbedring
  - Svak dokumentasjon vedr beskrivelser av sammenhenger og vurderinger
  - Svak og ingen dokumentasjon vedr vurderinger av regnskapsførsel, utarb og fastsettelse av årsregnskap og internkontroll
  - Vanskelig å etterprøve om revisjonen er utført i samsvar med god revisjonsskikk.

Dokumentbasert tilsyn – høst 2009

Basert på opplysninger pr 31.12.2008

Inntekter 2008

- Total omsetning kr 8,6 mrd (økt 19,5% sml m 2006)
  - Revisjonsinntekter kr 5,4 mrd (økt 20,4%)
  - Rådgivning, oppsett av regnskap/lign.papirer kr 2,9 mrd (økt 19,3%)
  - Regnskapsføring og andre inntekter kr 0,3 mrd
- Antall revisjonsoppdrag ca 230 000 (økt 9,5% sml m 2006)
- Ca 80% av oppdragene med revisjonshonorar mindre enn kr 30.000 pr år

Struktur

- Fortsatt økning i antall oppdrag pr oppdragsansvarlig revisor
- Antall årsverk i bransjen økt med 21% sml m 2006
- Nedgang i antall godkjente revisorer ansatt i revisjonsbransjen
- Signifikant nedgang i antall enkeltpersonforetak (19,5%)
- Big 5 markedsandel i kroner er 63,1%, men kun 36,7% av antall oppdrag

FINANSTILSYNET

Revierstredet 3
Postboks 1187 Sentrum
0107 Oslo

www.finanstilsynet.no

